

مکان‌یابی اکوتوریسم به روش سائیتیشن

(مطالعه موردی: استان کرمان)

دکتر محمدحسین رامشت

استاد دانشگاه اصفهان

عذری دانشی مسکونی

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم
دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد

چکیده

این فرصت را فراهم کرده تا هر مکانی جهت بهره‌جستن از منافع حاصل از گردشگری امیدوار باشد. اما مسلماً این کار بدون شناسایی عوامل تأثیرگذار، شناخت محیطی و مدیریت امکان پذیر نخواهد بود.

توریسم طبیعت که اکوتوریسم نامیده می‌شود، نوعی از گردشگری است که طبیعت گردان بدون آسیب‌رسانی به طبیعت از مناظر طبیعی دیدن می‌کنند. ژئوتوریسم یا گردشگری زمین‌شناسی، یکی از رشته‌های وابسته به طبیعت‌گردی است که به معرفی پدیده‌های زمین‌شناسی به گردشگران، با حفظ هویت مکانی می‌پردازد و در آن شخص بازدید کننده به دنبال مشاهده جاذبه‌های ژئومورفولوژیکی، یافته‌های دیرینه انسان‌شناسی، غارها، جذابیت‌های معدنی و ... است. یکی از راهکارهای ضروری جهت گسترش صنعت توریسم، شناسایی هر چه کامل‌تر مناطق مستعد گردشگری زمین - طبیعت و برنامه‌ریزی دقیق جهت کشف سرمایه‌های این مناطق می‌باشد. هدف از این پژوهش بررسی فرم و فرایندهای مورفولوژیکی مؤثر بر توریسم کرمان، با شناسایی پدیده‌های جاذب گردشگری و تعیین اولویت‌های مکانی برای انتخاب اماکن مناسب برای ایجاد کانون‌های جاذب منطقه‌ی گردشگری بوده است. روش تحقیق به کار رفته در این پژوهش بر اساس هدف کاربردی و براساس ماهیت، توصیفی - تحلیلی است که به صورت کتابخانه‌ای، میدانی و با مشاهده و توصیف و تشریح قسمت‌های مختلف این منطقه صورت پذیرفته است. در این مقاله مکان‌یابی استان کرمان با استفاده از روش سائیتیشن صورت گرفته است. از یافته‌های این پژوهش معرفی قسمت‌های مختلف این استان و جاذبه‌های کم‌نظیر این منطقه می‌باشد که به طور مشروح به آن پرداخته شده است، تا بتوان از پتانسیل‌های موجود در جهت جذب گردشگر استفاده کرد و استان کرمان به عنوان پر جاذبه‌ترین مکان جهت گردشگری طبیعی معرفی شده است.

واژه‌های کلیدی: زمین‌گردشگری، طبیعت‌گردی، کرمان، سائیتیشن

مقدمه

گردش در سرزمین‌های گوناگون بخشی از نیازهای زندگی انسان و یکی از روش‌های پر رونق گذران اوقات فراغت به شمار می‌رود. حرکت شتابان به سوی قرن بیست و یکم شیوه‌های نسبی توسعه اقتصادی و اتکا به درآمدهای محدود، بخشی از سرمایه‌های فسیلی را مطرود دانسته و ضرورت ایجاد حرکت‌های نوین و دستیابی به مکانیزهای کارآمد در بهره‌گیری افزون‌تر از شرایط طبیعی موجود را به ویژه در کشورهایی که از فرهنگ غنی تاریخ کهن و آثار باستان بسیاری برخوردارند، ایجاب می‌نماید. صنعت جهانگردی و گردشگری، رویکرد جدید برای توسعه همزیستی انسان و اجتماع با طبیعت است. بهره‌بری بهتر اقتصادی امروزه در توسعه مناطق گردشگری و مکان‌های دیدنی جایگاه والایی پیدا کرده است. تبلور یافتن گردشگری به عنوان یک نیاز و تبدیل آن به بزرگترین صنعت خدماتی دنیا و تخصصی شدن گردشگری،

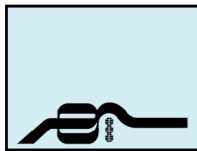
نگاره ۱: موقعیت استان کرمان

طبیعت‌گردی همواره بخش مهمی از بحث گسترده گردشگری را به خود اختصاص داده و بین طبیعت گردان عده‌ی زیادی علاقه‌مند به دیدن پدیده‌های ژئومورفولوژیکی همانند کوه‌ها و رودخانه‌ها، چشمه‌ها، غارها، دشت‌ها، دره‌ها، تپه‌ها هستند و می‌توان گفت همین علاقه‌مندی‌ها آغاز پیوند مباحث گردشگری و ژئومورفولوژیکی خواهد بود.

استان کرمان در جنوب شرقی ایران واقع شده است. از شمال با استان‌های خراسان و یزد، از جنوب با استان هرمزگان، از شرق با سیستان و بلوچستان و از غرب با استان فارس همسایه است. مساحت این استان حدود ۱۷۵۰۶۹ کیلومتر مربع و اولین استان پهناور کشور است که حدود ۱۱ درصد از خاک ایران را در بر گرفته است. این استان یکی از مرتفع‌ترین استان‌های کشور است، و شهرستان بافت آن با ۲۲۵۰ متر ارتفاع از سطح دریا مرتفع‌ترین شهرستان استان می‌باشد. براساس آخرین تقسیمات کشوری استان کرمان مشتمل بر ۱۰ شهرستان، ۷ شهر و ۳۱ بخش است. شهرستان‌های آن عبارت‌اند از: بافت، بردسیر، بم، جیرفت، رفسنجان، زرنند، سیرجان، شهر بابک، کرمان و کهنوج. (کلانتری خان‌دانی، ۱۳۸۷: ۲۷)

تعارف و مفاهیم تعریف گردشگری

لغت توریسم (Tourism) از کلمه تور (Tour) به معنای گشتن اخذ شده که ریشه در لغت لاتین Tourns به معنای دور زدن، رفت و برگشت بین مبدا

و مقصد و چرخش دارد (کسفورد، ۱۹۷۰، ۸۱) که از یونان به اسپانیا، فرانسه و در نهایت به انگلیس راه یافته است و ارتباط تنگاتنگ با پدیده‌های زمین‌شناسی دارد. (زاهدی، ۱۳۸۵، ۳۴) تعریف سازمان جهانی جهانگردی: گردشگری شامل کلیه فعالیت‌هایی است که گردشگران انجام می‌دهند و گردشگران کسانی هستند که به قصد گذران اوقات فراغت، کسب و کار و اهداف دیگر مدتی کمتر از یکسال متوالی را در سفر و اقامت خارج از اقامتگاه معمول خود می‌گذرانند. (زاهدی، ۱۳۸۴، ۱۱)

ژئوتوریسم

ژئوتوریسم به عنوان یک مفهوم جدید از گردشگری که بر مبنای خصوصیت ویژه جغرافیایی یک مکان استوار است به طور روز افزون، موجب جلب نظر و اشتیاق مردم سراسر جهان گردیده است. ژئوتوریسم را می‌توان این گونه تعریف نمود:

«گردشگری که خصوصیت جغرافیایی یک مکان (شامل محیط، میراث، زیبایی شناسی، فرهنگ و رفاه ساکنان محلی) را پایدار نگاه دارد و یا ترقی بخشد». ژئوتوریسم و توریسم زمین‌شناسی یکی از رشته‌های تخصصی اکوتوریسم است که به معرفی پدیده‌های زمین‌شناسی به گردشگران باحفظ هویت مکانی می‌پردازد. ژئوتوریسم زیر مجموعه توریسم پایدار بوده و هدف آن حفظ منابع گردشگری در مقاصد است، یعنی هدایت گردشگران به نحوی که محل بازدید برای نسل آینده همان طور باقی مانده و قابل استفاده باشد. (رحمانی، ۶، ۱۳۸۷-۱)

برای ارزیابی توانمندی‌های منطقه مورد مطالعه با استفاده از علم جغرافیا از روش‌های مختلفی می‌توان استفاده نمود که در این مطالعه از روش تحلیل Saitation استفاده شده است. البته روش‌های دیگری وجود دارد که از جمله این روش‌ها شیوه LSA یا تحلیل سیستم‌های ارضی است. این روش ویژگی‌های خاصی دارد که از جمله آن تحلیل به صورت پهنه‌ای می‌باشد. تحلیل سیستم‌های ارضی، یک طبقه‌بندی علمی بر مبنای فرم ارضی و با ساختاری سلسله مراتبی است و بر رابطه زمین (لندفرم) با قابلیت‌ها و محدودیت‌های ارضی تأکید دارد. در این روش هم چنین می‌توان به ارزیابی محدودیت‌های آمایش در یک ناحیه دست یافت. موضوعی که به طور قطع در فرآیند برنامه‌ریزی، به اندازه قابلیت‌های یک ناحیه بستگی دارد و می‌تواند در بهره برداری بهینه از محیط یاری دهنده باشد. در این روش مشابهت‌های فرمی اساس طبقه‌بندی قرار می‌گیرد و ویژگی‌های ارضی ناشی از فرم در برابر موضوعی ارزیابی و به صورت قابلیت و محدودیت معرفی می‌شود. تحلیل سیستم‌های ارضی با روش‌های متعددی صورت می‌پذیرد از آن جمله روش موس، روش رایت، روش ژئودولوژی که روش اخیر بیشتر بر تحلیل اطلاعات ژئومورفیک تأکید دارد. (رامشت، ۱۵۵، ۱۳۸۱)

به دلیل اینکه در این تحقیق به شناسایی نقاط پرداخته شده است، نمی‌توان از روش LSA استفاده کرد.

معمولاً نقاط جذاب در گردشگری (attract point) به صورت کانون‌ها و گره‌های نقطه ای شکل می‌گیرند و از روش پهنه‌ای برای ارزیابی آنها نمی‌توان بهره گرفت. لذا برای آنکه بتوان مجموعه‌های مکانی خاصی

توصیف و نسبت به آرایش و تنظیم تقویم بازدید از آنها مبادرت کرد از روشی استفاده می‌شود که اصطلاحاً به آن Saitation گفته می‌شود.

مبنای مطالعه به روش سائیتیشن به تحلیل نقطه‌ای پدیده‌ها معطوف است. در این روش کانون‌های جذاب گردشگری رکن تحلیل قرار گرفته و به گونه‌ای این کانون‌ها انتخاب می‌شود که آمایش آن‌ها به صورت خطی و نقطه‌ای صورت می‌گیرد. از ویژگی‌های این روش می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

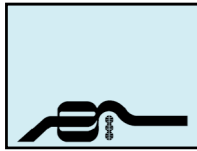
- ۱- سایت‌های انتخابی به صورت مجموعه‌های با ارزش طبیعی به فاصله اندک انتخاب می‌شود.
- ۲- انتخاب سایت‌ها به گونه ایست که تنوع پدیده‌ها و الگوهای متنوع در هر سایت رعایت شده باشد.
- ۳- تقویم زمانی برای بازدید سایت‌ها با توجه به مدت زمان بازدید و فصل مناسب بازدید تنظیم می‌شود.
- ۴- امکانات خدماتی هر سایت بر اساس طول زمان بازدید تعریف می‌شود.
- ۵- در هر سایت عرضه کالای به خصوصی برای بازدید کنندگان تدارک دیده می‌شود به گونه‌ای که در سایت‌های دیگر چنین محصولی عرضه نشود.
- ۶- سعی می‌شود ارزش کالا و محصولات خاص ارائه شده در هر سایت با محیط منطقه‌ای و پدیده‌های آن سایت ارتباط معنایی داشته باشد.
- ۷- تخصصی شدن و ارائه اختصاصی خدمات در سایت‌ها مستلزم مطلوبیت و خرسندی بازدید کننده می‌باشد.
- ۸- بر طبق آنچه در مورد روش سائیتیشن گفته شد و با توجه به منطقه مورد مطالعه در این پژوهش می‌توان در جهت آمایش نقطه ای مناطق کاندید شده اقدام نمود.

تکنیک کار در روش سائیتیشن

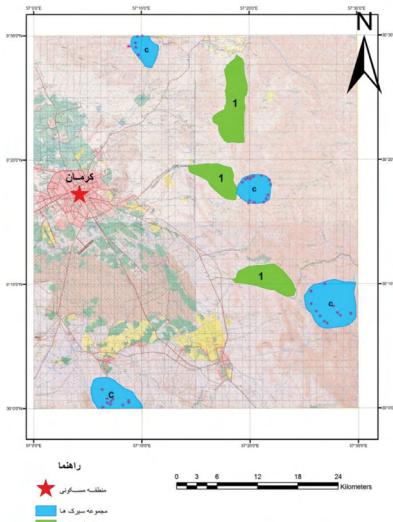
ابتدا اطلاعات تصویری از منطقه مورد مطالعه شامل دم ۹۰ متری ایران و نقشه‌های توپوگرافی ۱:۵۰۰۰۰ آن تهیه و سپس با ارزیابی بزرگ مقیاس نسبت به مشخص نمودن فرم‌های کلان ژئومورفولوژیک بر روی آنها اقدام می‌شود. در منطقه مطالعاتی این کار با بررسی ۷۰ نقشه توپوگرافی انجام و ۱۷ نقشه ۱:۵۰۰۰۰ به عنوان فرم‌های شاخص انتخاب گردید. سپس این نقشه‌ها با نقشه دم ایران تلفیق و نسبت به پدیده‌های ژئومورفولوژیک عام آن اقدام شد. مرحله بعدی نسبت به دسته‌بندی نقطه‌ای این پدیده‌ها و تدوین فرآیندی که آنها را به وجود آورده‌اند مبادرت گردید. و سپس با توجه به تنوع فرم‌ها و فاصله آنها نسبت به یکدیگر و امکان دسترسی شبکه ارتباطی به آنها و همچنین فاصله هر مجموعه با مرکز استان نسبت به تعیین موقعیت هر سایت اقدام شد. مجموعاً در منطقه سه سایت عمده که بتواند مجموعه‌ای از فرم‌های شاخص ژئومورفولوژیک و فرآیندهای متنوع را در معرض دید قرار بدهد انتخاب شده و برای هر سایت نامی اختصاصی منظور گردید.

این سه سایت عبارتند از:

- ۱) سایت بام شهر
- ۲) سایت شهردیس ها
- ۳) سایت سرمایش

شهر کرمان قرار دارد، چشم انداز زیبایی از شهر را نشان می‌دهد. در روی این ارتفاعات می‌توان مکان‌هایی برای دیدن از شهر احداث کرد از جمله احداث هتل‌ها رستوران‌ها و مراکز گردشگری که با توجه به چشم اندازهای زیبایی که از شهر به ما می‌دهند قابلیت بسیار بالایی در جهت جذب گردشگران دارند. همچنین به واسطه مسیر دسترسی مناسب امکان رشد و پیشرفت این منطقه وجود دارد این مناطق در روی نگاره ۶ با علامت R مشخص شده است.

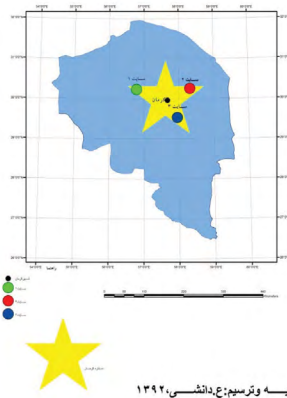
نگاره ۴: مجموعه سیرک‌ها و مناطق بیلابقی

۴- تلماسه‌ها: ذرات دانه درشتی (در حد ماسه) که باد با خود حمل می‌کند معمولاً به شکل تپه (تلماسه) ته نشین می‌شوند. وقتی که ذرات با مانعی کوچک یا بزرگ مانند گیاهان-قطعات سنگ و یا عوارض طبیعی زمین و غیره روبرو می‌شوند از حرکت می‌ایستند و بر جای می‌مانند. در سایت بام کرمان تعدادی از تلماسه‌ها وجود دارند که از لحاظ فرم جزء برخان‌ها هستند. این عوارض به لحاظ گردشگری می‌توانند مکان‌هایی برای جذب گردشگر و همچنین گردشگری علمی باشند و به دلیل نزدیکی این پدیده‌ها با شهر کرمان امکان دسترسی بسیار خوبی را دارا می‌باشند. این پدیده با علامت W در نگاره شماره ۶ مشخص شده است.

نگاره ۵: تلماسه

۵- اراضی بریده شده: اراضی بریده شده اراضی هستند که به لحاظ شکل زمین‌های اطراف شهر کرمان با آنها متفاوت هستند و به لحاظ علمی برای گردشگران علمی پدیده‌های قابل مشاهده و جذابی می‌باشند به خصوص برای ژئومورفولوژیست‌ها و مین‌شناس‌ها. این فرایند با حرف T در نگاره شماره ۶ مشخص شده است.

نگاره ۲: نقشه سایت استان کرمان

سایت ۱: (بام کرمان)

این سایت در شمال استان کرمان قرار دارد از طریق جاده اصلی به شهر وصل می‌شود. شهر کرمان در این سایت بوده و تا شعاع سی کیلومتری از شهر کرمان را پوشش می‌دهد. چون که بام شهر مهمترین جاذبه در این سایت است به نام بام کرمان نامگذاری شده است. در سایت بام کرمان یکسری فرم‌ها و فرایندهای مورفولوژیکی وجود دارد که عبارتند از:

۱- سیرک‌ها: شامل ۴ مجموعه سیرک که در کوه‌های سرکوه، سیرچ، جوپار قرار دارند. در نگاره شماره ۴ با حرف C نمایش داده شده‌اند. سیرک‌ها مکان‌های جذابی برای بازدید خصوصاً بازدیدهای علمی می‌باشند.

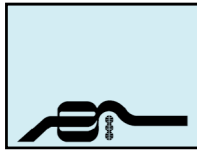

نگاره ۳: نمایش سیرک

۲- معابر یخچالی: از فرم‌های دیگر فرایند یخ، آثار ناشی از حرکت متمرکز یخ است. رودخانه‌های یخی و جریان آنها معمولاً سبب ایجاد دره‌های عریض و U شکل می‌شود. این دره‌ها چنانچه در سطوح هموار و مرتفع با پوشش وسیع یخی همراه باشد دره خاصی را بوجود می‌آورد. (رامشت، ۶۹، ۱۳۸۱)

در محدوده مورد مطالعه معبرهای یخچالی در پایین دست مجموعه سیرک‌ها وجود دارند که در این پژوهش به عنوان مناطقی جهت بیلابق در نظر گرفته شده‌اند چرا که با توجه به دمای بسیار بالای استان کرمان در فصل تابستان و نزدیکی این مناطق به خود شهر کرمان با وجود نزدیکی به ارتفاعات دارای هوایی بسیار مطبوع و خنک در فصل تابستان می‌باشند و می‌توان از این مناطق در فصل تابستان به عنوان مناطقی با آب و هوای مطبوع استفاده کرد و حتی امکان ایجاد دهکده‌های توریستی را در این مناطق بوجود آورد.

۳- بام شهر: در شرق شهر کرمان و در نزدیکی آن ارتفاعاتی وجود دارند با نام کوه طاق علی و کوه غارقنبر. با توجه به این که این منطقه در نزدیکی

در نگاره شماره ۹ با حرف WW نمایش داده شده است.

۳ - **نیکا:** تپه‌های گیاه‌دار (نیکاها) ترکیبی از ماسه بادی و برگ خزان شده درختچه گز است که در اثر باد بوجود آمده است. بدین ترتیب که ماسه پای بوته گز ریخته شده و در هنگام پاییز بر روی آن برگ ریخته و دوباره ماسه پروری برگ و باز برگ پروری ماسه و ... و در طول سال‌ها یک نیکا بوجود آمده است. ارتفاع نیکاها بیش از ۱۲ متر می‌باشد. در نگاره شماره ۹ این پدیده با حرف Wn نمایش داده شده است.

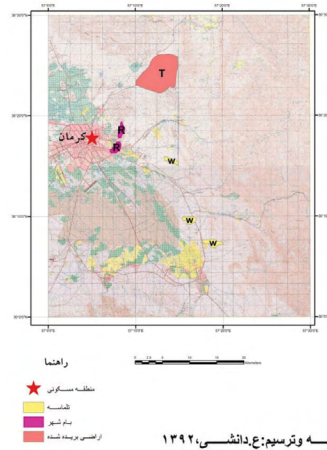

نگاره ۸: نیکا

۴ - **گندم بریان:** حدود ۴۵۰ کیلومترمربع پهنه‌ای سیاه رنگ و پوشیده از سنگ‌های آذرین در حد فاصل لوت شمالی و مرکزی. براساس نظریات زمین شناسان گندم بریان حاصل فوران آتشفشان است. این پهنه سنگی حدود ۴۰۰ متر از سطح دریا فاصله دارد و به واسطه رنگ و جنس در گرم ترین روزهای سال که نور خورشید به خوبی جذب می‌شود دمایی نزدیک به رکورد جهانی (۵۸ درجه در صحرای العزیزیه لیبی) به وجود می‌آورد. (محمدجهان‌شاهی، ۱۳۸۹، ۲۰۵)

۵ - **پلیگون‌های بیابان:** قشرهای نمکی که به شکل پوششی سطح کویر را می‌پوشانند به دلیل جریان‌های آبی است که از مناطق کوهستانی سرچشمه گرفته و بعد از هر طغیان در منطقه کویر تبخیر و موجب اضافه شدن پوشش جدید نمک بر روی قشر قبلی می‌گردد. این فرآیند همیشه در منطقه غالب بوده و می‌توان گفت همیشه تبخیر شدیدتر از میزان آبی است که به منطقه وارد می‌شود. همچنین در این مناطق بخشی از آب‌های زیرزمینی کویر نزدیک به سطح بوده و حتی در روی سطح زمین جریان پیدا می‌کند. چون آب شور و نمک دار است آب‌های زیر زمینی به طرف بالا حرکت کرده و وقتی به سطح زمین می‌رسد آب آن تبخیر شده و نمک متبلور می‌گردد. در این حالت سطح پف کرده شکل می‌گیرد. گاهی در نتیجه حرارت شدید در این مناطق لایه‌های نمکی و گلی زیرین منبسط شده از طریق درزها و شکاف‌ها به خارج راه یافته و اشکال چند ضلعی (پلیگون‌های بیابان) به وجود می‌آید. در دشت لوت نیز در انتهای رود شور بیرجند در محل چاله گود نمک شهادت کویر به معنای واقعی آن تشکیل گردیده است و لایه‌های قطور بلوری نمک با اشکال زیبا شکل گرفته که محل استخراج یکی از بهترین انواع نمک‌های خوراکی می‌باشد و اهالی بومی از قدیم الایام طی سالیان متمادی از آن بهره برداری می‌نموده و یکی از منابع درآمد آنها بوده است.

۶ - **فرایندهای غالب در این سایت:** فرایندهایی که در این سایت باعث بوجود آمدن فرم‌های مختلف شده فرایند یخ و برف هستند که در تشکیل فرم‌های سیرک‌ها و معابر یخچالی مؤثر می‌باشند و فرایند باد که در ایجاد فرم تلماسه تأثیرگذار است.

نگاره ۶: نقشه تلماسه‌ها و مکان یابی بام شهر

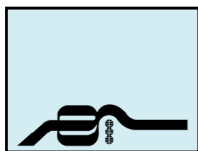

نگاره ۷: کلوت‌ها

سایت ۲: (شهردیس‌ها)

سایت شماره ۲ در قسمت شمال شرقی استان کرمان قرار دارد. این سایت در برگرفته شهر شهادت می‌باشند و تا شعاع ۱۱۰ کیلومتری به سمت شرق استان ادامه دارد. به دلیل قرارگیری کلوت‌ها در این سایت که بازدید کنندگان لقب شهردیس به آن‌ها می‌دهند نام این سایت را سایت شهردیس‌ها قرار می‌دهیم. در این سایت نیز یکسری فرم‌های ژئومورفولوژیکی وجود دارند که به بررسی آنها می‌پردازیم.

۱ - **کلوت‌ها:** زیباترین، شگفت‌انگیزترین و وهم‌انگیزترین عارضه‌های بیابانی جهان، که همان قدر منحصر به فرد می‌باشند که درونی ناشناخته دارند. کلوت‌ها حدود ۱۰۰۰۰ کیلومترمربع از وسعت دشت لوت را شامل می‌شوند. پست‌ترین نقطه دشت لوت در مشرق معدن نمک تقریباً در منطقه شرق کلوت‌ها واقع شده و ارتفاع آن از سطح دریا از ۵۶ متر است که پست‌ترین نقطه داخلی ایران و جهان به شمار می‌رود، زیرا درجه حرارت لوت در این قسمت در سایه ۶۵ درجه سانتی‌گراد هم تجاوز می‌کند، کلوت‌ها

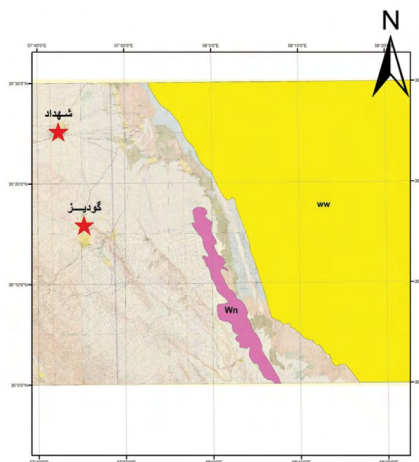

۸- فرایندهای غالب در این سایت

فرایندهای غالب در این سایت عبارتند از فرایندهای آب و باد که باعث بوجود آمدن فرم کلوته‌ها و نیک‌ها می‌شود.

سایت شماره ۳: (سرمایش)

این سایت در فاصله ۱۳۰ کیلومتری استان کرمان در مسیر جاده کرمان - جیرفت قرار دارد. به دلیل وجود آب و هوای سرد این منطقه نسبت به بقیه استان به عنوان سایت سرمایه‌گذاری نامگذاری شد. در این سایت هم پدیده‌های منحصر به فردی وجود دارد که به توضیح آن پرداخته شد. از جمله آن بزرگترین سیرک یخچالی دنیا به نام سیرک بزرگ دهبکری هست و تنها سیرکی است که جاده اصلی از وسط آن عبور می‌کند.

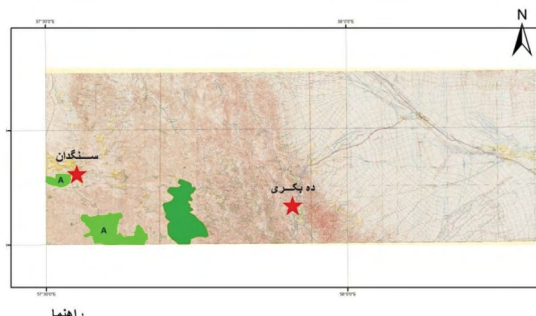
نگاره ۹: نقشه کلوته‌ها و نیک‌ها

تهیه و ترسیم: ع. دانشی، ۱۳۹۲

۱- **باغ‌های میوه:** استان کرمان به دلیل شرایط خاص اقلیمی و تنوع آب و هوایی، قابلیت کشت محصولات به صورت خارج از فصل و کشت گلخانه‌ای را دارا است. در این سایت به دلیل آب و هوای خنک‌تر نسبت به مناطق دیگر، باغات میوه بسیاری وجود دارند. این منطقه جزئی از شهرستان بهم می‌باشد و نخلستان‌هایی در آن وجود دارد که به لحاظ خنک‌تر بودن این قسمت نسبت به مابقی استان از تعداد نخلستان‌ها کاسته شده و بیشتر درخت‌های مربوط به کشت مرکبات دیده می‌شود. با توجه به تفاوت آب و هوایی این منطقه و خنک‌تر بودن آن درخت‌های میوه از جمله گیلاس، زرد آلو و بادام در این منطقه وجود دارد. این تنوع، جذابیت خاصی را در منطقه بوجود آورده و از این منطقه می‌توان به عنوان آگرا توریسم استفاده کرد تا گردشگران در این منطقه از دیدن باغ‌ها و هوای مطبوع در فصل گرم بهرمنند شوند. در نگاره شماره ۱۲ این منطقه با حرف A مشخص شده است.

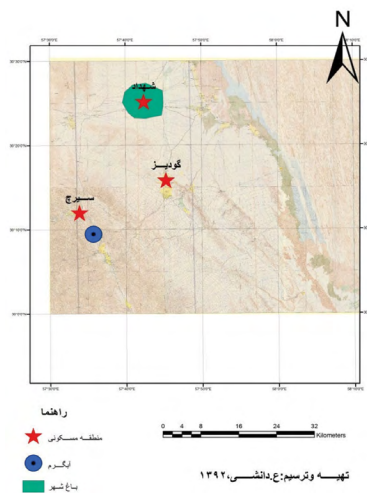
نگاره ۱۱: جنگل‌ها منطقه جبالبارز

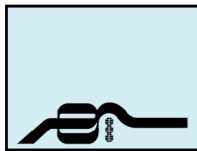
نگاره ۱۲

۶- **باغ شهر:** شهداد یکی از بخش‌های شهرستان کرمان است که در پست‌ترین نقطه‌ی کویر که حداکثر ارتفاع ۳۰۰ متر می‌باشد قرار گرفته و قنات‌های متعددی دارد. محصولات آن خرما، مرکبات و حنا می‌باشد. باغ‌های مرکبات و نخلستان‌های زیبایی نیز دارد و در شش ماهه‌ی آخر سال یکی گردشگاه‌های دیدنی استان است. خرابه‌های شهر قدیمی شهداد که به ۴۰۰۰ سال ق.م. تعلق دارد، در دشت لوت شهداد و در جوار شهر جدید کشف شده است که به شهر کنوله‌ها معروف است. (حسن زنده دل، ۱۳۷۷-ص ۶۰) در این شهر با توجه به قابلیت‌های موجود امکان برنامه ریزی مکانی به عنوان باغ شهر وجود دارد. که در نگاره شماره ۱۰ نمایش داده شده است.

۷- **آبگرم:** چشمه آب گرم مورد مطالعه در این سایت در پنج کیلومتری شهر سیرج قرار دارد و امکانات بسیار محدودی نیز برای مراجعه کنندگان دارد، که با توجه به قابلیت‌های این چشمه آب گرم این امکان را دارا می‌باشد که با برنامه‌ریزی و افزایش امکانات، پذیرای گردشگران بیشتری باشد.

نگاره ۱۰: نقشه آبگرم و باغ شهر

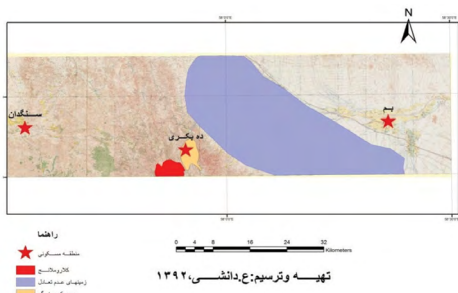

شمع یا آتش در کنار چشمه و خاموش شدن آن خاطرات بیاد ماندنی از آن در ذهن ایجاد می‌کند.

نگاره ۱۴:
عکس
زمین‌های عدم
تعادل

۵- زمین‌های عدم تعادل: زمین‌های عدم تعادل یا بدلندها شکل ژئومورفولوژی خاصی است که بیشتر در سازندهای سست از قبیل رس‌ها و مارن‌ها قابل مشاهده است و در آن مجموعه‌ای از شیارهای باریک و عمیق با فاصله کم به وسیله بال‌های نوک تیز از هم جدا می‌شوند. عرصه مزبور در اثر فرسایش آبی حاصل شده و از شواهد بارز مناطق بیابانی است. گسل بروات یکی از پدیده‌های دیدنی منطقه است. بدلندها به واسطه وجود این گسل بوجود آمده‌اند و باعث فاصله سطوح زمین از هم دیگر شده است.

نگاره ۱۵:
نقشه
کالروملانج،
زمین‌های عدم
تعادل و سیرک
بزرگ

۶- سیرک بزرگ: در سایت شماره ۱ نحوه به وجود آمدن سیرک توضیح داده شد اما در این سایت بزرگترین سیرک را داریم که وسعت آن بسیار زیاد است به طوری که یک شهر را درون خود قرار داده است. وسعت این سیرک در دنیا جزء عوامل نادر به حساب می‌آید و بدین لحاظ آن را جزء یکی از مناطق خاص گردشگری می‌توانیم تلقی کنیم. در این سیرک شهر ده بکر وجود دارد که به لحاظ قرارگیری در این سیرک دارای آب و هوا و طبیعت بسیار بکری می‌باشد که از آن می‌توان به عنوان مناطق بیلابی و احداث دهکده‌های توریستی استفاده نمود. در ۵۰ کیلومتری غرب شهر بم و در مسیر جیرفت روستای بیلابی دهبکری، به شکل جالب توجهی در بخش‌های ابتدایی رشته کوه‌های جبالبارز نظر آدمی را جلب می‌کند. درختان تنومند گردو، سپیدارهای بلند، باغ‌های زردآلو و آلبالو و دامنه‌های پوشیده از بنه و کهکم و نیز رودخانه دهبکری که از وسط روستا می‌گذرد، چشم‌اندازهای باشکوهی را رقم می‌زند. این روستا بیش از ۳۰۰۰ کیلومتر ارتفاع دارد و در بین کوه‌های شیر، برفو، چاله، کمایی، جمالی و سوزا و سولو قرار گرفته است. دهبکری نقطه سوار شدن بر بال‌های بلند و پیوسته جبالبارز است.

چشم‌اندازهای دهبکری در زمستان‌ها به واقع ستودنی‌اند و همچنین

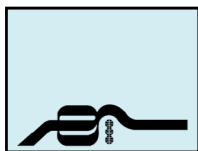
۲- جنگل‌ها: جنگل‌های مورد مطالعه درون این سایت در شهرستان جیرفت منطقه جبالبارز واقع می‌باشند. شهرستان جیرفت به واسطه موقعیت جغرافیایی، آب و هوای مساعد، خاک حاصلخیز، آب کافی، وجود ارتفاعات و شرایط کوهستانی و جلگه‌ای، شرایط لازم را برای روئیدن گیاهان مختلف و پوشش گیاهی متفاوت را دارا می‌باشد. (کلانتری خاندانی، ۷۳، ۱۳۸۷) کوه‌های جبال بارز که یکی از بکرترین و شگفت‌انگیزترین سلسله کوه‌های ایران است با ۲۵۰ کیلومتر طول، طولانی‌ترین رشته کوه جنوب شرق کشور محسوب می‌گردد. بیشتر بخش‌های جبال بارز پوشیده از گیاهان مختلفی است که تحت تأثیر شرایط آب و هوایی و نیز ارتفاع از سطح دریا، برسینه ارتفاعات دامنه گسترانیده‌اند. بنه، کهکم، اورس، بادام کوهی و آرچین عمده‌ترین درختان این منطقه می‌باشند که به صورت جنگل‌های متراکم و گاه تک درخت دیده می‌شوند. و نیز آویشن، درمنه، زارچ، دارچین، ریواس، گل نرگس، لاله، زنبق، ازگن ... که در همه جا دیده می‌شوند. این منطقه علاوه بر اینکه از زیستگاه‌های خرس سیاه آسیایی در ایران محسوب می‌گردد، میزبان انواع زیادی از جانوران گوشت خوار و علف‌خوار و پرندگان است که در نقاط مختلف جبالبارز چشم نوازی می‌کنند. (محمد جهانشاهی، ۱۳۸۹، ۴۷)

۳- کالروملانج‌ها: ملانج‌ها از جمله سنگ‌هایی هستند که در مقابل عوامل فرسایشی مقاومت متفاوتی از خود نشان می‌دهند که این امر بیشتر به واسطه اختلاط رسوبات دگرگونی، رسوبی و آذرین است و بنابراین چشم‌اندازی از تپه ماهورهای نسبتاً خشن به وجود می‌آید. در نقشه‌های توپوگرافی این چشم‌اندازها منحنی‌های تراز را به صورت سینوس‌های متراکم شکسته همراه با قله متعدد و منفرد متظاهر می‌سازد. کالرو ملانج‌های منطقه مورد مطالعه در فاصله ۱۶۰ کیلومتری شهر کرمان در مسیر جاده اصلی جیرفت - کرمان در منطقه مهرگان در اطراف جاده قرار دارند. در این سایت از این پدیده وجود دارد که در نگاره شماره ۱۵ با رنگ قرمز نمایش داده شده است.

نگاره ۱۳:
کت باد

۴- کت باد: پدیده بسیار نادر دیگر در سایت سرمایش وجود حفره‌های تخلیه گاز CO_2 است. این حفره‌ها که در زبان محلی به آن کت باد گفته می‌شود، به صورت چشمه‌های سرد و حباب دار ظاهر شده و مهمترین چشمه آن در روستای مسکون که حدوداً ۱۵۰ کیلومتر از مرکز استان فاصله دارد قرار گرفته است. گردشگران می‌توانند با طی مسافت حدوداً یک کیلومتر از جاده اصلی کرمان - جیرفت از آن بازدید کنند. وجود گاز CO_2 و خروج آن از منافذ چشمه مذکور برای گردشگران بسیار جذاب و آزمون خروج گاز CO_2 از چشمه با تجربه‌ی شخصی بازدید کنندگان و روشن کردن

این سایت‌ها به صورت اقمار پیرامون، شهر کرمان قرار و ستاره‌ی سه پری را بوجود می‌آورند. (نگاره ۲) لذا مجموعه سایت‌های ژئوتوریسم استان کرمان تحت عنوان ستاره کرمان نامگذاری و معرفی می‌شوند.

ضمن آنکه این سه سایت تمام فرآیندهای کلان و شاخص این استان را به نمایش می‌گذارند، شرایطی را فراهم می‌آورند که بازدیدکنندگان با یک تور یک روزه با طی مسافت حداکثر ۱۵۰ کیلومتر بتوانند بازدیدهای کوتاه مدتی را به عمل آورند. نکته در خور توجه در این متد انتخاب سایت بام شهر بود که می‌تواند فرصت‌های مناسبی برای بازدید کنندگان در شب فراهم آورد.

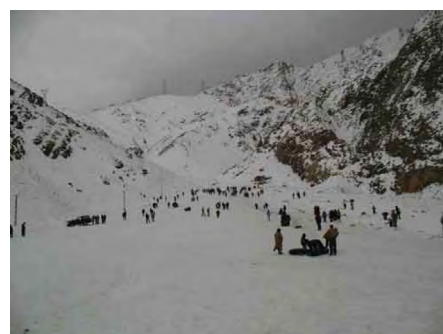
منابع و مآخذ

- ۱- احمدی، حسن (۱۳۷۷). ژئومورفولوژی کاربردی (جلد دوم). بیابان و فرسایش بادی، دانشگاه تهران.
- ۲- جهانشاهی، محمد، (۱۳۸۹)، جاذبه‌های گردشگری استان کرمان، ناشر سازمان میراث فرهنگی گردشگری استان کرمان، چاپ اول.
- ۳- رامشت، محمد حسین، (۱۳۸۸)، نقشه‌های ژئومورفولوژی (نمادها و مجازها)، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، تهران.
- ۴- رامشت، محمد حسین، (۱۳۸۸)، فضا در ژئومورفولوژی، فصلنامه مدرس علوم انسانی، شماره ۷۰-۱۱.
- ۵- رحمانی، علی (۱۳۸۷)، قابلیت‌های ژئوتوریستی زاگرس، مجموعه مقالات دوازدهمین همایش انجمن زمین‌شناسی، سازمان زمین‌شناسی ایران، شرکت ملی مناطق نفت‌خیز جنوب، اهواز.
- ۶- زاهدی، محمد، رنجبریان، بهرام (۱۳۸۵)، شناخت گردشگری، انتشارات چهارباغ.
- ۷- کلاتری خاندانی، (۱۳۸۷)، سیری در جغرافیای استان کرمان، چاپ اول، کرمان، مرکز کرمان شناسی.

وجود آبشارها در بخش جنوبی و در دامنه کوه برفو از دیگر جاذبه‌های منطقه است. سیرک بزرگ دهبکری در مجاورت شهر گرم بمبکی از بزرگترین سیرک‌های یخچالی در کوتاه‌ترن می‌باشد که ذخیره عظیم برف و ساختار منطقه آن را ایجاد کرده است و این سیرک در دوران چهارم در آخرین فاز یخچالی به عنوان یکی از بزرگترین سیرک‌های یخچالی ایران بوجود آمده است. زبانه‌های یخچالی آن تا ۲۰ کیلومتری شهر بم می‌رسیده و از آنجا به بعد این جریان‌های یخی رودخانه شمال بم را که امروز خشک می‌باشد تغذیه می‌کرده است.

سیرک دهبکری با توجه به وضعیت خاص توپوگرافی و جهت شیب آن به عنوان یک ریز اقلیم معتدل تا سرد در بین نواحی گرم همجوار خود می‌باشد و اقلیمی مشابه شهرهای شمالی دارد. دهبکری با بارش متوسط ۵۱۸ میلیمتر و متوسط دمای ۱۲ درجه سانتی گراد و به فاصله حدود ۳۵ کیلومتر، بین دو منطقه گرم و کم باران بم، با بارش متوسط ۶۳ و متوسط دمای ۲۲ و جیرفت با بارش متوسط ۱۱۲ و دمای متوسط ۲۴ درجه سانتی گراد قرار گرفته است. همگی این عوامل باعث شده که خط برف مرز دایمی در دوره‌های گذشته به ارتفاع ۲۶۴۰ متری برسد و جمع شدن برف در ۲۴ سیرک و تغذیه سیرک بزرگ دهبکری باعث شده که در آخرین فاز یخچالی، ما شاهد یکی از بزرگترین سیرک‌های یخچالی جنوب شرق کشور باشیم. (محمد جهانشاهی، ۱۳۷، ۱۳۸۹) در نگاره ۱۵ این سیرک بزرگ با رنگ زرد مشخص شده است.

۷ - فرآیندهای غالب در این سایت: از فرآیندهای ایجاد شده در این سایت که فرم‌های مختلف را بوجود آورده فرایند یخچالی است که باعث بوجود آمدن بزرگترین سیرک شده، پدیده تکنونیک که باعث بوجود آمدن گسل در منطقه زمین‌های عدم تعادلی شده، فرایند زمین ساخت که باعث شکل‌گیری کالرو ملانچ‌ها شده است.

نگاره ۱۶: سیرک دهبکری

نتیجه‌گیری

با توجه به مطالعاتی که انجام شد علی‌رغم پراکندگی‌های متعدد و گسترده، با روش سائیتیشن امکان انتخاب سایت‌های محدودی که بتواند بیانگر تمام فرم‌های بسیار شاخص و فرآیندهای متنوع در منطقه باشد فراهم آمد.

لذا معرفی سه سایت ۱- بام کرمان ۲- شهردیس ۳- سرمایش بیان‌کننده سه نقطه جذاب در استان کرمان با مساحت ۱۷۵۰۶۹ کیلومتر مربع می‌باشد.